

BISERICA „ADORMIREA MAICII DOMNULUI” DIN CĂUȘENI REDESCHISĂ

Valeriu Dulgheru, *prof.univ.dr.hab.*

Sergiu Zaporojan, *conf.univ.dr.*

Ilie Manoli, *conf.univ.dr.*

Universitatea Tehnică a Moldovei

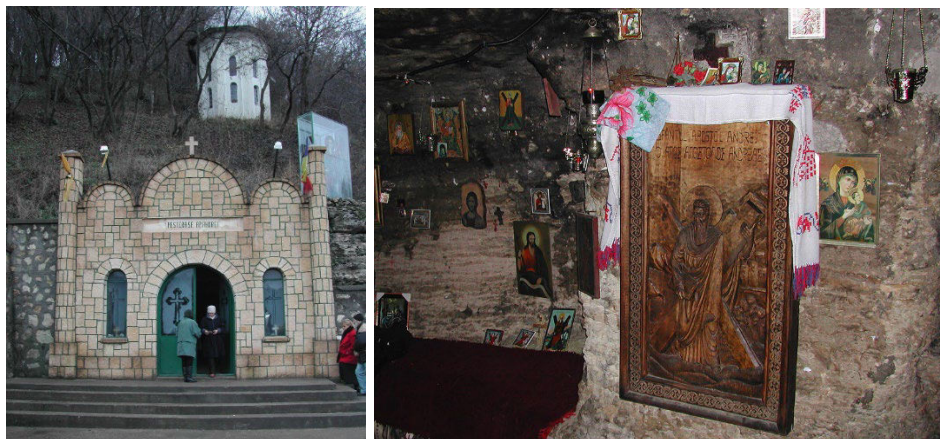
„*Sic Mundus Creatus Est (Astfel a fost creată lumea)*”

Prin credință în Hristos a fost recreată lumea! Indiscutabil. Nașterea lui Iisus Hristos a pus începutul erei noi. Sfântul Andrei este cel care pentru prima dată l-a făcut cunoscut pe Hristos, spunându-i fratelui său Simon (Petru) că l-a aflat pe Mesia. Iar stră-strămoșii noștri Dacii au fost primul popor din lume creștinat prin credință, benevol, nu forțat, prin forța pelerinajului Sfântului Andrei în spațiul pontic. De aceea, Sfântului Andrei i se mai spune și Apostolul cel dintâi chemat al Domnului. Andrei a fost primul, care a făcut cunoscută Evanghelia geto-dacilor din teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră. Ucenic al Sfântului Ioan Botezătorul, lui Andrei i-a revenit sarcina de a propovădui evanghelia în Bitinia, Bizantia, Tracia și Macedonia, cu ținuturile din jurul Mării Negre, până la Dunăre și Sciția (Dobrogea) și până în Crimeea.

Cercetătorii spun că Apostolul Andrei a fost primul, care a făcut cunoscută Evanghelia geto-dacilor din teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră, iar din acest motiv este considerat creștinătorul poporului român. *„Sfântul Apostol Andrei ne-a creștinat și a săvârșit prima Sfânta Liturghie pe pământul României. El ne-a eliberat de demoni și de patimi și ne-a unit cu Hristos prin jertfă și Liturghie. El ne-a învățat cum să ne mântuim prin smerenie, rugăciune și iubire”*, spunea părintele Cleopa.

Pentru românii ortodocși *„este o mare bucurie și onoare”* să fi primit Evanghelia de la Apostolul Andrei, primul chemat la apostolat, cel care i-a convertit la creștinism pe strămoșii sciți și traci, spune și preotul Paul Palencsar. *„Cel ce ne-a făcut creștini, Sfântul Apostol Andrei, face parte din inima colegiului apostolic, omul care timp de trei ani a umblat cu Hristos pe drumurile Palestinei, i-a ascultat cuvintele și a văzut minunile pe care Dumnezeu întrupat le-a făcut pe pământ. De aceea, este esențial să revendicăm calitatea de creștini apostolici, nu ca act de mândrie, ci pentru a nu uita cât de mult ne iubește Dumnezeu și Sfântul Apostol Andrei”*, e de părere părintele. Astăzi în România cea mai veche biserică este Peștera Sfântului Apostol Andrei din apropierea localității Ion Corvin din județul Constanța, în care se presupune că apostolul Andrei a locuit în a. 34 d.hr.

Peștera Sfântului Apostol Andrei.

Dacă este să dăm crezare mărturiilor rusești, conform cărora Sf. Apostol Andrei va ajunge din Palestina și Levant până în interiorul Ucrainei și Rusiei (în Crimeea-n.n.), putem trage concluzia că în traseul său spre nord, Andrei a ajuns pe drumul, care șerpuia de-a lungul litoralului pontic, inclusiv, pe litoralul Mării Negre din Basarabia de sud de astăzi. Așadar este posibil să fi vizitat numeroasele colonii grecești din zona Mării Negre: Olbia, Tyras, Istros (Histria), Tomis, Calatis, Dionysopolis, Odessos și Mesembria. Actualul Căușeni este o localitate din sudul Basarabiei, aflată aproximativ pe acest traseu.

Căușeni este o localitate, atestată documentar încă din vremea Sfântului Ștefan cel Mare, din anul 1455. Tot cam din aceeași perioadă datează și Biserica „*Adormirea Maicii Domnului*”, dacă nu chiar mai dinainte, care se consideră cea mai veche în Basarabia (la est de Prut). Vechea localitate Căușeni a fost, secole la rând, o mare capitală a hanilor tătari. Actuala biserică din Căușeni a fost construită aproximativ între secolele XVII-XVIII, avându-i ca zugrăvi pe Stanciul Radu și Voicul, iar ctitori fiind Grigore Callimachi și mitropolitul Proilaviei Daniil. Pictura locașului, de o frumusețe și o bogăție aparte, datează din anul 1763. Biserica este pe jumătate îngropată în pamant, spre a fi cât mai puțin stânjenitoare pentru musulmanii păgâni. În acea vreme, se pedepsea cu moartea ridicarea oricărui lăcaș mai înalt decât un oștean călare pe cal. Lucrările la biserică se făceau noaptea, iar ziua locul era acoperit cu lemne și iarbă, iar aspectul exterior a fost lucrat după aspectul unui hambar. Forma actuală a bisericii datează din anii 1763-1767, când aceasta a fost parțial reconstruită. Deasupra intrării în biserică se află și astăzi o lespede de piatră, scrisă în limba greacă, marturie a rânduielilor din vremea atârării bisericii de Constantinopol.

Biserica „*Adormirea Maicii Domnului*” din Căușeni este una dintre minunatele biserici ortodoxe românești din Basarabia. Trecută atât de mult cu vederea și adesea complet uitată, bisericuța ține piept timpului, neclintită în credința și mărturia ei românească. Despre această bisericuță scrie și marele preot și poet Alexe Mateevici, originar al locului:

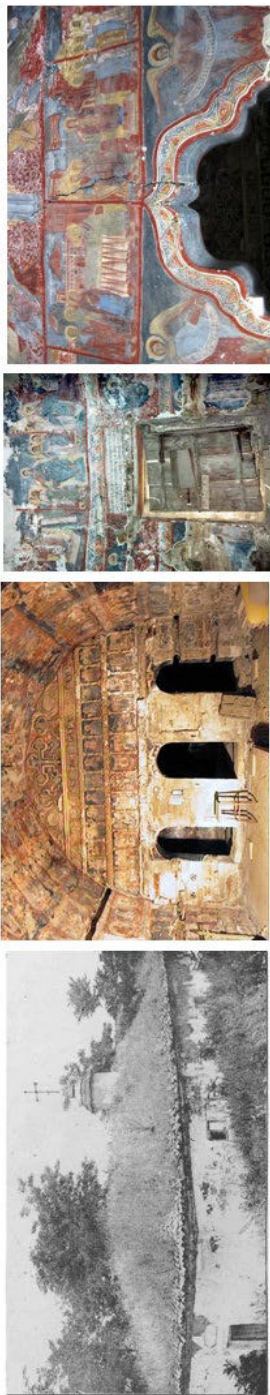
*„În Bugeac, la Căușeni / Dorm strămoșii moldoveni/
Numai pietre de mormânt / Mai păstrează-a lor cuvânt./
Căușenii-s loc bătrân, / Târg tătar, lăcaș creștin,/
Cine știe ce oșteni / Au mai fost la Căușeni./
Marmorii frânte se găsesc / Și cu scris latin, grecesc./
Mai desfunzi pe-aicea muchii / Scrise și cu alte buchii./
Cât privești, tot pietre vechi / Stau de strajă, la priveghi”*

(Alexe Mateevici).

Timp de peste o sută de ani de „*eliberare creștină rusească*” biserica ajunsese la momentul unirii Basarabiei cu Țara într-o stare extrem de degradată (v. foto de mai jos). Cât valorează declarațiile de astăzi ale oficialilor de la „*Mitropolita Chișinăului și a Întregii Moldove*” (să înțelegem și a celei de peste Prut!) că ea este moștenitoarea „*Eparhiei Chișinăului și a Hotinului*” fondată voluntar prin ordinul țarului Alexandru I (nu printr-o procedură ecumenică!), dacă au lăsat practic să dispară cea mai veche biserică din Basarabia. Ulterior a venit perioada sovietică rusească de după 1940-1944, când mai toate bisericile din Basarabia au fost închise, distruse, transformate în depozite și locuri de distracții, astfel că în perioada de după independență biserica „*Adormirea Maicii Domnului*” din Căușeni ajunsese la un grad avansat de deteriorare.

Salvarea acestui patrimoniu cultural și duhovnicesc român a venit de la creștinii neortodocși americani (spre deosebire de „*ortodocșii ruși*”, care au lăsat-o să piară). Proiectul de conservare și restaurare a bisericii a fost coordonat de Centrul de Cercetări Arheologice din Republica Moldova. Acesta a fost realizat cu sprijinul financiar al Ambasadei SUA în Republica Moldova de apr. un milion de dolari, acordat din Fondul Ambasadorilor SUA pentru Conservarea Culturii. Totodată, lucrările de infrastructură, sistematizare și amenajare a terenului aferent, precum și cele de reconstrucție a spațiilor auxiliare și instalare a sistemelor ingineresti au fost coordonate de Muzeul Național de Artă al Moldovei, din mijloace financiare din bugetul de stat. Pictura murală a bisericii a fost restaurată pe parcursul a peste șapte ani de către o echipă de restauratori din România.

Biserica „Adormirea Maicii Domnului” din Căușeni în 1920, după peste 100 de ani de la „eliberarea din robia turcească islamică”

Redeschiderea bisericii „Adormirea Maicii Domnului” din Căușeni restaurată cu sprijinul financiar al Ambasadei SUA: 30.03.2024.

După o perioadă lungă de restaurare în a. 2024 biserica „Adormirea Maicii Domnului” din Căușeni, aflată în custodia Muzeului Național de Artă al Moldovei, a revenit în circuitul turistic național. Astfel pe 30 martie 2024 a avut loc redeschiderea bisericii „Adormirea Maicii Domnului” de la Căușeni. Prezentă la redeschidere președintele Republicii Moldova Maia Sandu, în prezența ambasadorului SUA Kent D. Logsdon, a menționat că asemenea lăcașuri unice „ne fac mândri și ne unesc, așa cum uniți au fost în credința în Dumnezeu înaintașii noștri, care au ridicat această biserică, noaptea, în ciuda oricăror riscuri. Vom continua să păstrăm și să îngrijim tradițiile și monumentele noastre și să le promovăm în toată lumea”.

Să fim mândri de moștenirea inestimabilă lăsată de strămoșii noștri în pofida tuturor intemperiilor timpurilor vitregi.